

УДК 615.12:658.8:339.18

<https://doi.org/10.24959/nphj.21.50>К. К. Голубцова¹, І.-М. В. Гурина-Рапінчук²¹ Національний фармацевтичний університет Міністерства охорони здоров'я України² Харківська медична академія післядипломної освіти, Україна

Методичне забезпечення адаптивного управління виробничими фармацевтичними підприємствами

Мета. Метою статті є розробка методичного забезпечення управління виробничими фармацевтичними підприємствами (ВФП) України.

Матеріали та методи. До методів, застосовуваних під час дослідження, належать методи теоретичного узагальнення, аналізу та синтезу, синергетичний підхід.

Результати та їх обговорення. Побудовано організаційно-економічний механізм адаптивного управління виробничими фармацевтичними підприємствами, який здійснює свою діяльність на основі елементів, що окреслюють напрями управління діяльності суб'єктів фармацевтичної галузі, та змістовно становить собою сукупність послідовних процесів, які визначають комплексний управлінський вплив на всі об'єкти управління, що беруть участь у фінансово-господарській діяльності та забезпечують оптимізацію й ефективне використання всіх видів виробничих і економічних ресурсів. Визначено, що формування організаційно-економічного механізму адаптивного управління виробничими фармацевтичними підприємствами вимагає від підприємств фармацевтичної галузі ефективної реалізації управлінських функцій, які існують у межах етапів процесу управління на основі використання всіх елементів, з яких складається механізм.

Висновки. Зроблено висновок, що методичне забезпечення адаптивного управління виробничими фармацевтичними підприємствами дозволить господарчим суб'єктам адаптуватися до змін, розвиватися в напрямку поєднання інтересів всіх зацікавлених сторін щодо конкурентоздатності фармацевтичної промисловості України.

Ключові слова: адаптивне управління; виробниче фармацевтичне підприємство; методичне забезпечення; лікарський засіб

K. Holybtsova¹, I.-M. Gurina-Rapinchuk²¹ National University of Pharmacy of the Ministry of Health of Ukraine² Kharkiv Medical Academy of Postgraduate Education, Ukraine

The methodological support of adaptive management of manufacturing pharmaceutical enterprises

Aim. To develop the methodological support for management of the manufacturing pharmaceutical enterprises (MPE) of Ukraine.

Materials and methods. The methods used in the study include methods of theoretical generalization, analysis and synthesis, synergetic approach.

Results and discussion. The organizational and economic mechanism of adaptive management of MPE has been constructed. It carries out its activities on the basis of elements that determine the main directions of the organization of management of pharmaceutical entities and substantively represents a set of sequential processes determining the complex managerial impact on all management facilities involved in financial and economic activities and providing optimization and the efficient use of all types of production and economic resources. It has been determined that the formation of organizational and economic mechanism of adaptive management of manufacturing pharmaceutical companies requires pharmaceutical companies to effectively implement management functions that exist within the stages of the management process based on the use of all elements of the mechanism.

Conclusions. It has been concluded that the methodological support of adaptive management of manufacturing pharmaceutical enterprises will allow businesses to adapt to change, develop in the direction of combining the interests of all stakeholders on the competitiveness of the pharmaceutical industry of Ukraine.

Key words: adaptive management; manufacturing pharmaceutical enterprise; methodological support; medicinal product

K. K. Голубцова¹, І.-М. В. Гурина-Рапінчук²¹ Национальный фармацевтический университет Министерства здравоохранения Украины² Харьковская медицинская академия последипломного образования, Украина

Методическое обеспечение адаптивного управления производственными фармацевтическими предприятиями

Цель. Целью статьи является разработка методического обеспечения управления производственными фармацевтическими предприятиями (ПФП) Украины.

Материалы и методы. К методам, используемым в исследовании, принадлежат методы теоретического обобщения, анализа и синтеза, синергетический подход.

Результаты и их обсуждение. Построен организационно-экономический механизм адаптивного управления производственными фармацевтическими предприятиями, который осуществляет свою деятельность на основе элементов, определяющих направления управления деятельности субъектов фармацевтической сферы, и содержательно представляет собой совокупность последовательных процессов, определяющих комплексное управленческое влияние на все объекты управления, участвующие в финансово-хозяйственной деятельности и обеспечивающие оптимизацию и эффективное использование всех видов производственных и экономических ресурсов. Определено, что формирование организационно-экономического механизма адаптивного управления производственными фармацевтическими предприятиями требует от предприятий фармацевтической сферы эффективной реализации управленческих функций, существующих в рамках этапов процесса управления на основе использования всех элементов, из которых состоит механизм.

Выводы. Сделан вывод, что методическое обеспечение адаптивного управления производственными фармацевтическими предприятиями позволит хозяйствующим субъектам адаптироваться к изменениям, развиваться в направлении сочетания интересов всех заинтересованных сторон по конкурентоспособности фармацевтической промышленности Украины.

Ключевые слова: *адаптивное управление; производственное фармацевтическое предприятие; методическое обеспечение; лекарственное средство*

Вступ. Сучасний стан економіки України вимагає конструктивних структурних зрушень практично у всіх галузях національного господарства, особливо в тих, від яких залежить рівень національної безпеки держави. Фармацевтична промисловість є тим видом економічної діяльності, яка спроможна забезпечити країну здоровим суспільством та зробити вагомий внесок у розвиток національної економіки.

Питання адаптивного управління і адаптації підприємств ключових галузей економіки України до сучасних макроекономічних умов та викликів постає в центрі уваги наукової спільноти, оскільки, як доводить практика, тільки такий вид управління є найбільш прийнятним щодо кризових явищ, мінливості зовнішнього середовища та економічної залежності від пандемії COVID-19.

Проблеми й тенденції розвитку адаптивного управління в діяльності промислових підприємств були предметом вивчення багатьох науковців. Серед них: Р. Біловол [1], Т. Гринько [2], Н. Кулик [3], К. Орлова [4] та ін. Щодо питань управління підприємствами фармацевтичного сектора, то вони завжди поставали в центрі уваги провідних учених – представників галузі. Значний внесок в опрацювання означеної проблеми зробили: І. Бондарєва [5], Б. Громовик [6], З. Мнушко [7], І. Пестун [8], О. Посилкіна [9], В. Толочко [10] та ін. Але питання методичного забезпечення адаптивного управління виробничими фармацевтичними підприємствами (ВФП) України не опрацьовано достатньою мірою та потребують дослідження і розробки в пряму діючих механізмів розвитку фармацевтичної промисловості.

Метою статті є розробка методичного забезпечення управління ВФП України.

Матеріали та методи. До методів, застосовуваних у дослідженні, належать методи теоретичного узагальнення, аналізу та синтезу, синергетичний підхід.

Результати та їх обговорення. Сьогодні фармацевтична промисловість України переживає важкі часи, що пов'язано з багатьма причинами. Проблеми управління, що вже не задовольняють умови сьогодення, є своєю суттю однією з основних перешкод виходу ВФП на міжнародні ринки та реалізації їх потенційних можливостей у національному господарстві країни.

Проведені дослідження довели, що для фармацевтичної промисловості України впровадження адаптивного управління є інструментом виходу ВФП із кризи, оскільки застосування сучасних інструментів маркетингу, менеджменту, логістики та формування і реалізація діючих механізмів забезпечення функціонування господарчих суб'єктів дозволить провести певні зміни, спрямовані на посилення соціально-економічної функції фармації взагалі.

Методичне забезпечення адаптивного управління ВФП складається з двох блоків: інституційного й організаційного, що тісно взаємопов'язані та несуть певні функції нормативно-правового та управлінського характеру, які повинні гарантувати досягнення результату як для виробника, так і для споживача фармацевтичної продукції.

Актуальність проблематики державної політики щодо розвитку фармацевтичного сектора галузі охорони здоров'я зростає відповідно до посилення тенденцій розвитку національної безпеки країни, збільшення фінансово-економічних, зовнішньополітичних, інформаційних та інших загроз. Тому особливо важливою є необхідність вдосконалення законодавства, спрямованого на активізацію економічного розвитку фармацевтичної промисловості.

Інституційне забезпечення адаптивного управління ВФП досягається завдяки нормативно-правовому забезпеченню розвитку галузі, взаємодії органів державної влади, спеціалізованих державних установ та суспільства.

Інституційне забезпечення діяльності ВФП базується на чинному законодавстві України, зокрема Концепції розвитку охорони здоров'я населення України [11] та Національній стратегії реформування системи охорони здоров'я України на період 2015-2025 рр. [12].

Організаційний блок методичного забезпечення адаптивного управління ВФП є провідним, оскільки дає уявлення про практичні дії господарчого суб'єкта щодо реалізації потенційних можливостей розвитку та синергетичного ефекту від комплексу заходів, що стосуються операційного циклу виробництва, менеджменту та маркетингу, логістичних процесів тощо.

Для забезпечення стабільності діяльності підприємству необхідно формувати такі стратегії розвитку,

які б забезпечили високу маневреність і гнучкість поставлених цілей в умовах мінливого зовнішнього середовища. Тобто розробка методичного забезпечення адаптивного управління ВФП є дуже своєчасною та необхідною з погляду стратегії і тактики виробничо-господарчої і комерційної діяльності господарчих суб'єктів галузі.

На думку авторів, велику увагу варто приділяти організаційним структурам управління ВФП, що повинні відповідати таким умовам: бути уніфікованими; становити собою сукупність елементів, що перебувають у певному взаємозв'язку; володіти сучасними технологіями управління в галузі фармацевтичної промисловості; мати організаційно-економічний механізм адаптивного управління ВФП.

Організаційно-економічний механізм адаптивного управління ВФП провадить свою діяльність на основі

елементів, що визначають основні напрями організації управління діяльності суб'єктів фармацевтичного ринку (рис.). Зазначений механізм повинен змістовно становити собою сукупність послідовних процесів, що визначають комплексний управлінський вплив на всі об'єкти управління, які беруть участь у фінансово-господарській діяльності, та забезпечувати оптимізацію і ефективне використання всіх видів виробничих та економічних ресурсів.

Зауважимо, що формування організаційно-економічного механізму адаптивного управління ВФП вимагає від підприємств фармацевтичного сектора ефективної реалізації управлінських функцій, що існують у межах етапів процесу управління з використанням усіх елементів, з яких складається механізм.

Існує тісний взаємозв'язок між організаційно-правовою та фінансово-економічною складовою організаційно-

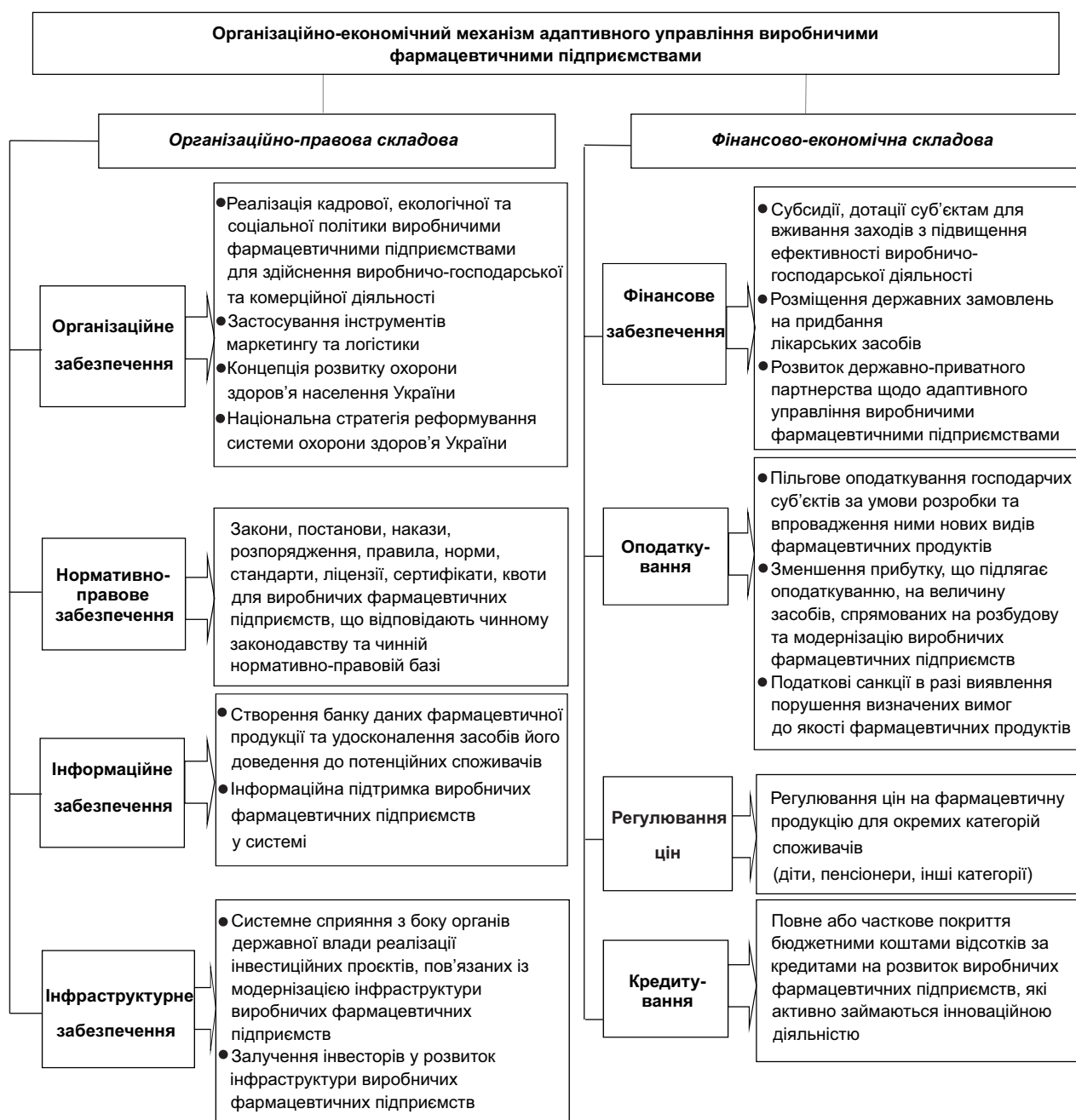

Рис. Складові організаційно-економічного механізму адаптивного управління ВФП (розроблено авторами)

економічного механізму адаптивного управління ВФП, побудований на основі аналізу наявних проблем у фармацевтичному секторі.

Сьогодні в умовах складної економічної ситуації та поширення пандемії COVID-19 спостерігається певна обмеженість фінансових ресурсів, незважаючи на високу затребуваність фармацевтичної продукції, тому розвивати фармацевтичну промисловість необхідно, використовуючи всі інструменти маркетингу, менеджменту та логістики за дотримання певних правил і норм, спрямованих на оновлення і модернізацію господарчих суб'єктів.

На думку авторів, сьогодні вкрай необхідно:

- оптимізувати організаційну структуру управління ВФП;
- проводити активну роботу щодо реалізації грантових програм у фармацевтичному секторі;
- застосовувати інноваційні інструменти маркетингу й логістики в практичній діяльності господарчих суб'єктів;
- підтримувати програми державно-приватного партнерства у фармацевтичному секторі;
- здійснювати імплементацію документів ЄС у фармацевтичному секторі.

Фармацевтична промисловість є привабливою галуззю для інвесторів, але на шляху фінансування проєктів та програм є багато перешкод у плані нормативно-правового забезпечення та високого рівня бюрократизму в нашій країні. Тобто інвестування у фармацевтичний сектор повинно бути організовано таким чином, щоб інвестор, який має бажання вкласти кошти в підприємство або проєкт, не відчував незручностей, а всі організаційні процедури відбувалися швидко й конструктивно.

У межах методичного забезпечення адаптивного управління ВФП побудова організаційно-економічного механізму є послідовною інструкцією для реалізації стратегічних планів і тактичних завдань щодо досягнення певного рівня розвитку господарчого суб'єкта.

Щодо підвищення ефективності адаптивного управління ВФП, то можна виокремити два блоки – організаційний та економічний.

До організаційного блоку належать:

- розвиток маркетингових досліджень;
- розвиток інформаційно-комунікаційної політики;
- контроль за ціновою політикою ВФП;

- поширення державно-приватного партнерства у сфері фармацевтичного виробництва. До економічних напрямів належать:
- удосконалення податкової системи;
- пряме державне інвестування і підтримка інших джерел фінансування ВФП;
- формування та реалізація державних економічних програм підтримки фармацевтичної промисловості в умовах пандемії COVID-19;
- професійне кадрове забезпечення;
- розвиток ринку фінансово-кредитних послуг;
- скорочення бюджетного дефіциту.

Методичне забезпечення адаптивного управління ВФП дозволить господарчим суб'єктам адаптуватися до змін, розвиватися в напрямку поєднання інтересів усіх зацікавлених сторін щодо конкурентоздатності фармацевтичної промисловості України.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження особливостей фармацевтичної промисловості та виробничих фармацевтичних підприємств України дозволило сформувати методичне забезпечення адаптивного управління виробничими фармацевтичними підприємствами, яке відповідає сучасним вимогам адаптації господарчих суб'єктів та умовам провадження виробничо-господарської і комерційної діяльності. Побудовано організаційно-економічний механізм адаптивного управління виробничими фармацевтичними підприємствами, що складається із сукупності послідовних процесів, які визначають системний управлінський вплив на всі об'єкти управління, що беруть участь у виробничо-господарській і комерційній діяльності господарчих суб'єктів і забезпечують оптимізацію та ефективне використання всіх видів економічних ресурсів. Зроблено висновок, що методичне забезпечення адаптивного управління виробничими фармацевтичними підприємствами дозволить господарчим суб'єктам адаптуватися до змін, розвиватися в напрямку поєднання інтересів усіх зацікавлених сторін щодо підвищення конкурентоздатності фармацевтичної промисловості України.

Перспективою подальших досліджень є обґрунтування соціально-економічної ефективності адаптивного управління виробничими фармацевтичними підприємствами.

Конфлікт інтересів: відсутній.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Біловол Р. І., Калюжна І. В. Адаптація системи управління підприємством до викликів середовища. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. Ч. 1, Вип. 20. С. 58–62. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_20/1/2.pdf.
2. Гринько Т. В. Основи управління адаптивним інноваційним розвитком підприємства. *Проблеми економіки*. 2011. № 3. С. 94–97. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2011-3_0-pages-94_97.pdf.
3. Кулик Н. М., Соколенко Т. М. Технологія адаптації у системі управління підприємством. *Економічний аналіз*: зб. наук. праць / Терноп. нац. екон. ун-т; за ред. С. І. Шкарабана. Тернопіль: Економічна думка. 2013. Т. 14, № 3. С. 96–100. URL: http://library.tneu.edu.ua/images/stories/naukovi%20zhurnaly/economicznyy%20analiz/2013/EA_14_3.pdf.
4. Орлова К. Є. Формування організаційно-економічного механізму адаптації промислових підприємств до зовнішнього середовища. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. Сер.: *Бухгалтерський облік, контроль і аналіз*. 2015. Вип. 2. С. 238–250. URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2635/20.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
5. Бондарева І. В. Науково-методичні підходи до адаптивного управління фармацевтичними організаціями: автореф. дис. ... канд. фарм. наук. Київ, 2011. 23 с.

6. Громовик Б. П. Стандарти фармацевтичного управління. *Фармацевтичний журнал*. 2004. № 3. С. 18–28.
7. Мнушко З. М., Бондарева І. В. Сучасні підходи до адаптивного управління фармацевтичними організаціями. *Управління, економіка та забезпечення якості в фармації*. 2008. № 2. С. 37–42.
8. Пестун І. В., Мнушко З. М. Стан та перспективи впливу макрооточення на діяльність фармацевтичних організацій в Україні. *Управління, економіка та забезпечення якості в фармації*. 2008. Т. 1, № 1. С. 8–14.
9. Логістичний менеджмент фармацевтичного підприємства : монографія / О. В. Посилкіна та ін. Харків : НФаУ, 2011. 772 с.
10. Управління фармацією: підруч. для студ. ВНЗ / В. М. Толочко та ін. ; за ред. В. М. Толочка. Харків : НФаУ: Золоті сторінки, 2004. 388 с.
11. Концепція розвитку охорони здоров'я населення України : Указ Президента України від 07.12.2000 р. № 1313/2000. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1313/2000>.
12. Проект Національної стратегії побудови нової системи охорони здоров'я в Україні на період 2015–2025. *Аптека. online.ua*. 2014. URL: <http://www.apтека.ua/article/315522>.

REFERENCES

1. Bilovol, R. I., Kaliuzhna, I. V. (2016). *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*, 1 (20), 58–62. Available at: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_20/1/2.pdf.
2. Hrynyk, T. V. (2011). *Problemy ekonomiky*, 3, 94–97. Available at: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2011-3_0-pages-94_97.pdf.
3. Kulyk, N. M., Sokolenko, T. M. (2013). *Ekonomichnyi analiz: zb. nauk. prats*, 14 (3), 96–100.
4. Orlova, K. Ye. (2015). *Problemy teorii ta metodologii bukhhalterskoho obliku, kontroliu i analizu. Ser.: Bukhhalterskyi oblik, kontrol i analiz*, 2, 238–250. Available at: <http://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2635/20.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
5. Bondarieva, I. V. (2011). *Naukovo-metodychni pidkhody do adaptivnoho upravlinnia farmatsevtichnykh orhanizatsiiamy. Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv, 23.
6. Hromovyk, B. P. (2004). *Farmatsevtichnyi zhurnal*, 3, 18–28.
7. Mnushko, Z. M., Bondarieva, I. V. (2009). *Upravlinnia, ekonomika ta zabezpechennia yakosti v farmatsii*, 2, 34–37.
8. Pestun, I. V., Mnushko, Z. M. (2008). *Upravlinnia, ekonomika ta zabezpechennia yakosti v farmatsii*, 1 (1), 8–14.
9. Posylkina, O. V., Sahaidak-Nikitiuk, R. V., Zahorii, H. V., Horbunova, O. Yu., Yurchenko, A. P. (2011). *Lohistychnyi menedzhment farmatsevtichnoho pidpriemstva*. Kharkiv: NFaU, 772.
10. Tolochko, V. M., Mishchenko, I. V., Velykyi, D. L. et al. (2004). *Upravlinnia farmatsiieiu*. Kharkiv: Vyd-voNFaU: Zolotistorinky, 388.
11. Ukaz Prezidenta Ukrainy vid 07.12.2000 r. № 1313/2000 «Kontseptsiiia rozvytku okhorony zdorovia naseleennia Ukrainy». *zakon5.rada.gov.ua*. Available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1313/2000>.
12. Proekt Natsionalnoi stratehii pobudovy novoi systemy okhorony zdorovia v Ukraini na period 2015–2025. (2014). *Apteka online.ua*. Available at: <http://www.apтека.ua/article/315522>.

Відомості про авторів:

Голубцова К. К., завідувачка відділу аспірантури, Національний фармацевтичний університет Міністерства охорони здоров'я України.

E-mail: aspirantura@nuph.edu.ua. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6068-442X>

Гуріна-Рапінчук І.-М. В., кандидатка економ. наук, доцентка кафедри менеджменту і економіки в сімейній медицині, Харківська медична академія післядипломної освіти. E-mail: inessa.gurina@gmail.com. ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3423-4924>

Information about authors:

Holybtsova K., head of the Postgraduate Studies Department, National University of Pharmacy of the Ministry of Health of Ukraine.

E-mail: aspirantura@nuph.edu.ua. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6068-442X>

Gurina-Rapinchuk I.-M., Candidate of Economics (Ph.D.), associate professor of the Department of Management and Economics in Family Medicine, Kharkiv Medical Academy of Postgraduate Education. E-mail: inessa.gurina@gmail.com.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3423-4924>

Информация об авторах:

Голубцова К. К., заведующая отделом аспирантуры, Национальный фармацевтический университет Министерства здравоохранения Украины. E-mail: aspirantura@nuph.edu.ua. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6068-442X>

Гурина-Рапінчук І.-М. В., кандидат економ. наук, доцент кафедры менеджмента и экономики в семейной медицине, Харьковская медицинская академия последипломного образования. E-mail: inessa.gurina@gmail.com.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3423-4924>

Надійшла до редакції 18.01.2021 р.